

Pedagogical trends in the Aegean

Vol 6, No 1 (2013)

Τεύχος 6-7

παιδαγωγικά ρεύματα στο Αιγαίο
διεθνής περιοδική έκδοση παιδαγωγικών προβληματισμών

Το Ολοήμερο σχολείο- μια καινοτομία στην
Εκπαίδευση

Αρχοντούλα Διακογεωργίου

doi: [10.12681/revmata.31128](https://doi.org/10.12681/revmata.31128)

Copyright © 2022, Αρχοντούλα Διακογεωργίου

This work is licensed under a [Creative Commons Attribution-NonCommercial-ShareAlike 4.0](https://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/4.0/).

Τεύχος, 6-7 2013

To cite this article:

Διακογεωργίου Α. (2022). Το Ολοήμερο σχολείο- μια καινοτομία στην Εκπαίδευση. *Pedagogical Trends in the Aegean*, 6(1), 46–57. <https://doi.org/10.12681/revmata.31128>

Το Ολοήμερο σχολείο- μια καινοτομία στην Εκπαίδευση

Διακογεωργίου Αρχοντούλα*
arxontouladiako@ hotmail.com

Σχολική Σύμβουλος 2^{ης} Εκπαιδευτικής Περιφέρειας Σάμου

Περίληψη

Το Ολοήμερο Σχολείο αποτελεί μια καινοτομία για την Εκπαίδευση με συγκεκριμένους παιδαγωγικούς και κοινωνικούς στόχους καθώς καλείται να ικανοποιήσει τις ανάγκες που δημιουργούνται στα πλαίσια της οικογένειας όταν οι γονείς είναι εργαζόμενοι. Στην ηλικία των μαθητών του Δημοτικού σχολείου είναι βασικό να παρέχεται η δυνατότητα της δημιουργικής αξιοποίησης του χρόνου μετά από την ολοκλήρωση των μαθημάτων της Πρωινής ζώνης με παράλληλη προετοιμασία των εργασιών της επόμενης ημέρας και φυσικά η χαλάρωση και η σίτιση σε συγκεκριμένες ώρες και κατάλληλα διαμορφωμένους χώρους. Εμείς καλούμαστε να ικανοποιήσουμε αυτές τις ανάγκες και να δώσουμε ένα ουσιαστικό περιεχόμενο στο θεσμό του Ολοήμερου Σχολείου ώστε να μην αποτελεί μόνο ένα τυπικό χώρο εκπαίδευσης αλλά ένα χώρο χαράς, γνώσης και ουσιαστικής μάθησης και παράλληλα να λειτουργεί ως αντισταθμιστικός παράγοντας στις εκπαιδευτικές ανισότητες που προκύπτουν από τα διαφορετικά περιβάλλοντα που προέρχονται οι μαθητές μας.

Summary

The Day School is a novelty for Education with specific educational and social objectives as required to meet the needs created with in families when parents are workers. At the age of primary school students is essential to enable the creative use of time after completion of the course of the morning zone while preparing the next day's work and of course relaxation and meals at specific times and suitable premises. We are called to meet these needs and give a substantive content to the institution of day schools as not only a typical place of education but a place of joy, knowledge and meaningful learning while working as a countervailing factor in educational inequalities arising from different environments from our students.

Εισαγωγή

Σε μία εποχή ραγδαίων κοινωνικών, πολιτικών, οικονομικών και πολιτιστικών αλλαγών, ο ρόλος και η σημασία της εκπαίδευσης είναι καθοριστικός για την ανάπτυξη και για τη διαφύλαξη της κοινωνικής συνοχής. Προκειμένου να ανταποκριθεί η κοινωνία μας στις σύγχρονες προκλήσεις είναι αναγκαίο - όσο ποτέ άλλοτε - να παράγει και να θέτει σε εφαρμογή τα αποτελέσματα της πρωτογενούς επιστημονικής γνώσης και να διαθέτει άρτια εκπαιδευμένα και εξειδικευμένα επιστημονικά στελέχη, τα οποία εφαρμόζοντας στην παραγωγή την επιστημονική γνώση, συμβάλλουν καθοριστικά στην κοινωνική ανάπτυξη της χώρας. Κάτι τέτοιο προϋποθέτει ότι η εκπαίδευση αποτελεί βασική προτεραιότητα για την πολιτεία από τα πρώτα χρόνια της ζωής των πολιτών. Δεν υπάρχει αμφιβολία, ότι η πρωτοβάθμια εκπαίδευση δημιουργεί τις βάσεις για την ανάπτυξη της ευρύτερης μαθησιακής ικανότητας των παιδιών αλλά και για την διάπλαση των αξιών και των αρχών τους. Στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση τα παιδιά εξοικειώνονται με τις γνώσεις, στις οποίες βασίζεται

*Δρ. του Τμήματος Πολιτικής Επιστήμης και Ιστορίας του Παντείου Πανεπιστημίου Αθηνών

κάθε μεταγενέστερη μάθηση και η αξία τους είναι αναντικατάστατη για τη μετέπειτα εκπαιδευτική και επαγγελματική τους πορεία.

Το Ολοήμερο Δημοτικό Σχολείο το οποίο λειτουργεί στη χώρα μας από το 1998 αποτελεί ένα καινοτομικό θεσμό που παρέχει πολύπλευρες εκπαιδευτικές και κοινωνικές υπηρεσίες κυρίως στους μαθητές που οι γονείς τους εργάζονται. Ο όρος Ολοήμερο Σχολείο θεωρείται γενικός και απροσδιόριστος, θα μπορούσαμε να πούμε ότι με τον όρο αυτό εννοούμε ένα σχολείο ανοιχτό όλη την ημέρα, δηλαδή ένα σχολείο το πρόγραμμα του οποίου επεκτείνεται χρονικά και καλύπτει και τις απογευματινές ώρες. Το σχολείο χρειάζεται περισσότερο χρόνο, για να έχει τη δυνατότητα να προσφέρει στη μάθηση και στην ανάπτυξη των μαθητών εμπειρίες και επιπλέον δραστηριότητες. Έτσι διαμορφώνεται σε χώρο ζωής και μάθησης για τους μαθητές. Το σχολικό πρόγραμμα των Ολοήμερων Σχολείων χαρακτηρίζεται από εναλλαγή των μαθημάτων και των δραστηριοτήτων. Σύμφωνα με τη διεθνή εμπειρία, διακρίνουμε δύο κυρίως τύπους ολοήμερων σχολείων: τα ανεξάρτητα και τα ενσωματωμένα (Μπουζάκης, 1995). Στα ανεξάρτητα ή ανοιχτά εντάσσονται εκείνα που λειτουργούν κανονικά ως το μεσημέρι και σ' αυτό το χρονικό πλαίσιο εξαντλούν τα υποχρεωτικά μαθήματα. Στη συνέχεια ακολουθεί ένα πρόσθετο προαιρετικό πρόγραμμα η διάρκεια του οποίου είναι κατά κανόνα ως τις 15:30 ή 16:00 χωρίς το πρόγραμμα αυτό να βρίσκεται σε απόλυτο συσχετισμό με το περιεχόμενο του προγράμματος του πρωινού ωραρίου. Στα ενσωματωμένα ή κλειστά Ολοήμερα Σχολεία, εντάσσονται εκείνα που λειτουργούν ως αργά το απόγευμα με πρόγραμμα δεσμευτικό για όλους τους μαθητές με δραστηριότητες που αποτελούν ένα ενιαίο σύνολο. Η θεωρητική θεμελίωση του Ολοήμερου Σχολείου στηρίζεται στην αντίληψη του «παιδαγωγούντος σχολείου», δηλαδή του σχολείου που δεν ταυτίζεται με τη διδασκαλία και τη μάθηση, αλλά πρωτίστως λειτουργεί ως χώρος αγωγής με στόχο την ολόπλευρη ανάπτυξη της προσωπικότητας του μαθητή/-τριας (Μπουζάκης, 1995). Στους προβληματισμούς και στη συζήτηση για τα Ολοήμερα Σχολεία προβάλλονται κοινωνικοί λόγοι, σχετικοί με την οικογένεια και την αγορά εργασίας και οι οποίοι συνηγορούν για την παραμονή του παιδιού στο σχολείο περισσότερες ώρες. Πάνω απ' όλα πρέπει να βλέπουμε το θεσμό ως μια παιδαγωγική παρέμβαση αποφασιστικής σημασίας και ως μια μορφωτική προσφορά προς το μαθητή με στόχο την ολόπλευρη προσωπικότητά του. Η αντίληψη αυτή δημιουργεί πολλές απαιτήσεις και συνεπώς δεν μπορεί να περιοριστεί σε μια απλή απασχόληση των παιδιών στο σχολικό χώρο, ως την ώρα που θα έρθουν οι γονείς τους για να τα παραλάβουν. Με βάση την κρίση του σημερινού σχολείου και την κριτική που ασκείται σε αυτό, το Ολοήμερο Σχολείο παρουσιάζεται ως εναλλακτική λύση, ως μεταρρυθμιστική πρόταση ανανέωσης και βελτίωσης του σχολικού θεσμού με σαφή παιδαγωγικό προσανατολισμό και επικέντρωση στον κοινωνικοποιητικό και πολιτισμικό ρόλο του σχολείου (Χανιωτάκης, 2001).

1. Ιστορική αναδρομή του Ολοήμερου Σχολείου

Το Ολοήμερο Δημοτικό Σχολείο είναι ένας θεσμός που δημιουργήθηκε από τις ανάγκες τις μεταβιομηχανικής κοινωνίας. Ο άνθρωπος της μεταβιομηχανικής εποχής θα χρειαστεί μια διαφορετική παιδεία από εκείνη που γνώρισε όλο τον 20^ο αιώνα. Η αποστολή του σχολείου δεν περιορίζεται πλέον μόνο στη μετάδοση γνώσεων, ικανοτήτων και δεξιοτήτων, αλλά εκτείνεται στην προσφορά ικανής ποσότητας και ποιότητας ανθρωπιστικής παιδείας, αποβλέποντας ταυτόχρονα στη δημιουργική και κριτική συμμετοχή του πολίτη στα κοινωνικά δρώμενα. Ριζικές αλλαγές σημειώθηκαν και στο χώρο της οικογένειας. Η γυναίκα έχει πλέον αναλάβει υπεύθυνο ρόλο στην παραγωγή και στις εξωοικογενειακές ενασχολήσεις γενικότερα.. Μέσα από τις νέες αυτές συνθήκες επιβάλλεται αναθεώρηση του ρόλου του σχολείου, το οποίο πρέπει να συμπεριλάβει πλέον στα προγράμματά του την παιδαγωγική ευθύνη των μαθητών τις ώρες που οι γονείς απουσιάζουν από το σπίτι και οφείλει να διαμορφώνει ένα μορφωσιογόνο περιβάλλον που να συνάδει με τις σύγχρονες απαιτήσεις της εποχής. Το Ολοήμερο Σχολείο έχει έντονο εκπαιδευτικό και κοινωνικό περιεχόμενο. Σχεδιάστηκε για να εξυπηρετήσει υψηλούς παιδαγωγικούς στόχους, όπως είναι η παιδαγωγική αξιοποίηση του απογευματινού χρόνου παραμονής των παιδιών στο σχολείο, με την πλήρη ευθύνη και εποπτεία των εκπαιδευτικών.

Η πρωινή και μεταμεσημβρινή μορφή σχολικής οργάνωσης κυριάρχησε στο ελληνικό εκπαιδευτικό σύστημα αμέσως μετά από την ίδρυσή του. Ήδη από το 1836 το σχολείο λειτουργούσε πρωί και απόγευμα, με ένα ενδιάμεσο διάλειμμα δύο ωρών (Δημαράς, 1988· Λέφας, 1942). Πρόγραμμα πρωινής και απογευματινής ίσχυε το 1894 για τα τετρατάξια τότε δημοτικά σχολεία (Λέφας, 1942), το 1896 για τα Νηπιαγωγεία, αλλά και αργότερα το 1913, για τα εξατάξια δημοτικά σχολεία (Δημαράς, 1998 β). Το 1927 καθιερώθηκαν τα σχολικά συσσίτια αρχικά για τους άπορους και στη συνέχεια για όλους τους μαθητές. Η χρηματοδότηση προερχόταν από το κράτος αλλά και από εράνους ή από εισφορές των τοπικών παραγόντων (Λέφας, 1942). Η μορφή αυτή της σχολικής οργάνωσης ανταποκρινόταν στις οικονομικές και κοινωνικές συνθήκες εκείνης της εποχής. Λίγο μετά από την έναρξη του Β΄ Παγκόσμιου Πολέμου καταργήθηκε σε 2.500 σχολεία η απογευματινή ζώνη εξαιτίας του μεγάλου αριθμού μαθητών, αποτέλεσμα της αστυφιλίας με συνέπεια να μην υπάρχει ικανοποιητικός αριθμός αιθουσών για την κάλυψη των αναγκών τους. Κατά τις δεκαετίες του 1950-1960 διατυπώθηκαν στη χώρα μας προβληματισμοί και εκδηλώθηκαν αντιπαραθέσεις σχετικά με την ορθότητα ή μη της λειτουργίας του Ολοήμερου Σχολείου. Αρχικά υποστηρίχτηκε η άποψη ότι πρέπει να διατηρηθεί το ολοήμερο πρωινό πρόγραμμα και στη συνέχεια να μετεξελιχθεί σε ένα σύγχρονο Ολοήμερο Σχολείο όπως συνέβη και σε άλλες ευρωπαϊκές χώρες. Αντιδράσεις εκδηλώθηκαν από την πλευρά των εκπαιδευτικών λόγω του μεγάλου χρονικού διαστήματος εργασίας, αφού έπρεπε να εργάζονται 60 ώρες την εβδομάδα.

Η λειτουργία των Ολοήμερων Σχολείων στις χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης (εκτός της Πορτογαλίας και της Ελλάδας) άρχισε να εφαρμόζεται από τα πρώτα χρόνια της δεκαετίας του 1950 με επιχειρήματα κυρίως κοινωνικοπολιτικού χαρακτήρα και δευτερευόντως παιδαγωγικά. Στην Ελλάδα οι πρώτες προσπάθειες για την εφαρμογή του Σχολείου Διευρυμένου Ωραρίου έγιναν σε επίπεδο τοπικής σχολικής μονάδας με πρωτοβουλία του συλλόγου γονέων και κηδεμόνων περίπου στα μέσα της δεκαετίας του 1980. Η προσπάθεια ξεκίνησε από τους εργαζόμενους γονείς, οι οποίοι στο τέλος της δεκαετίας του '80 κινητοποιήθηκαν και άρχισαν να δημιουργούν τα Τμήματα Δημιουργικής Απασχόλησης. Με δική τους πρωτοβουλία προσέλαβαν δάσκαλο για να απασχολεί τα παιδιά από τη λήξη των μαθημάτων έως την ώρα που τελείωναν τη δουλειά τους. Η αναγκαιότητα της παραμονής των παιδιών σε έναν ασφαλή χώρο, όπως το περιβάλλον του σχολείου- εξαιτίας της απουσίας των γονιών πολλές ώρες από το σπίτι λόγω της εργασίας τους- πριν και μετά τη λήξη των μαθημάτων οδήγησε στη χρονική διεύρυνση της λειτουργίας του σχολείου, με τη δημιουργία των Τμημάτων Φύλαξης. Η πολιτεία από την πλευρά της δεν έμεινε απαθής. Το ΥΠ.Ε.Π.Θ. εγκαινίασε το έτος 1994-95 τα δοκιμαστικά προγράμματα δημιουργικής απασχόλησης, τα οποία λειτουργούσαν παράλληλα με τα τμήματα που είχαν ξεκινήσει από τους γονείς. Οι δάσκαλοι των προγραμμάτων αυτών ήταν με ευθύνη του Υπουργείου και το ωράριο λειτουργίας ήταν από 07:00 – 08:00 και από 12:00 ή 12:00 έως 16:30. Το απογευματινό πρόγραμμα περιλάμβανε γεύμα που οι μαθητές έφεραν από το σπίτι, προετοιμασία ή ενισχυτική διδασκαλία και διάφορες δημιουργικές δραστηριότητες.

Το Υπουργείο Παιδείας αναγνώρισε την υφιστάμενη ανάγκη της φύλαξης των μαθητών και καθιέρωσε τα «Προγράμματα Δημιουργικής Απασχόλησης Μαθητών Παιδιών Εργαζομένων Γονέων». Η επιχειρηματολογία για την ίδρυση των Προγραμμάτων αυτών στηρίχτηκε περισσότερο στην κοινωνικοπολιτική διάσταση του ρόλου του σχολείου (Σιμένη & Μπάκας 2001). Το 1997 η πολιτεία ψήφισε το νόμο 2525 με τον οποίο προβλέπεται η ίδρυση των Ολοήμερων Σχολείων, χωρίς να προσδιορίζεται περισσότερο ο τύπος και ο χαρακτήρας τους. Πολύ σύντομα εξαγγέλθηκε η λειτουργία Ολοήμερων Νηπιαγωγείων και στη συνέχεια 1.000 Δημοτικών Σχολείων, τα οποία κατά το σχολικό έτος 1999-2000 ανήλθαν σε 2.020, που ονομάζονταν «ανοιχτά Ολοήμερα Σχολεία». Το ίδιο έτος λειτούργησαν 28 «κλειστά» Ολοήμερα Σχολεία με δεσμευτικά προγράμματα για όλους τους μαθητές (Ι.Ε. Πυργιωτάκης, 2001). Έτσι, λειτουργούν στη χώρα μας δύο τύποι Ολοήμερου Σχολείου: τα ανοιχτά ολοήμερα ή όπως συνήθως λέγονται Σχολεία Διευρυμένου Ωραρίου (Σ.Δ.Ω.) και το κλειστό ή πλήρες Ολοήμερο Σχολείο, γνωστό ως Πιλοτικό Ολοήμερο Σχολείο (Π.Ο.Σ.). Είναι γνωστό ότι κατά τα προηγούμενα έτη λειτούργησαν 28 πιλοτικά Ολοήμερα Δημοτικά Σχολεία και σημαντικός αριθμός σχολείων διευρυμένου ωραρίου. Τα 28 πιλοτικά Ολοήμερα

δημοτικά Σχολεία λειτούργησαν ως εργαστήρια εφαρμογής πειραματικών προγραμμάτων, στο πλαίσιο των οποίων δόθηκε η ευκαιρία να αναδειχθούν τα παιδαγωγικά οφέλη που προκύπτουν από την εφαρμογή αυτού του θεσμού. Τα σχολεία διευρυμένου ωραρίου λειτούργησαν με έναν δάσκαλο κατά τμήμα, ο οποίος εξυπηρετούσε τις ανάγκες του προγράμματος στο σύνολο τους.

Το Υπουργείο Παιδείας, αξιοποιώντας τόσο τα παιδαγωγικά συμπεράσματα που προέκυψαν από τα 28 πιλοτικά, όσο και την εμπειρία της οργάνωσης των σχολείων διευρυμένου ωραρίου, προχώρησε στη λειτουργία του Ολοήμερου δημοτικού σχολείου, το οποίο απαντά στις σύγχρονες εκπαιδευτικές ανάγκες. Σήμερα, με τη λειτουργία 2.600 ολοήμερων δημοτικών σχολείων και 1.800 ολοήμερων νηπιαγωγείων, ο θεσμός έχει επεκταθεί σε όλες τις περιοχές της χώρας, από τα αστικά κέντρα μέχρι τις πιο απομακρυσμένες και δυσπρόσιτες περιοχές με δυνατότητα εξυπηρέτησης 200.000 οικογενειών, ενώ τα τμήματα Ολοήμερου Νηπιαγωγείου και Δημοτικού Σχολείου παρακολουθούν όλοι οι μαθητές, εφόσον το επιθυμούν. Σύμφωνα με την απογραφή του 2003-2004 λειτουργούν στη χώρα μας 3.600 Ολοήμερα Σχολεία με 8.000 τμήματα και αύξηση 120% του μαθητικού πληθυσμού σε σχέση με το προηγούμενο σχολικό έτος (2002-2003) (Ι.Ε. Πυργιωτάκης, 2001).

2. Πρόγραμμα και στόχοι του Ολοήμερου Σχολείου

Το πρόγραμμα του Ολοήμερου Σχολείου περιλαμβάνει υποστηρικτική βοήθεια στην Ελληνική Γλώσσα και στα Μαθηματικά, δηλαδή μελέτη και προετοιμασία των μαθημάτων της επόμενης μέρας, από τον υπεύθυνο δάσκαλο, αλλά και Αγγλικά, Αθλητισμό για την ανάπτυξη των κινητικών και σωματικών ικανοτήτων, την εξασφάλιση και διατήρηση της υγείας και της ευεξίας, ανάπτυξη κοινωνικών, ψυχικών και ηθικών αρετών, Πληροφορικής για την απόκτηση βασικών γνώσεων και δεξιοτήτων στη χρήση των Η/Υ, Εικαστικά, όπου δίνεται η δυνατότητα να γνωρίσουν οι μαθητές τις Καλές Τέχνες, με Θεατρική Αγωγή, όπου επιδιώκεται να αναπτυχθεί η προσωπικότητα, η αισθητική και η ψυχοσυναισθηματική καλλιέργεια και η έκφραση των μαθητών, το Χορό για την ανάπτυξη της κιναισθητικής ικανότητας και της επαφής με τη μουσική παράδοση του τόπου μας καθώς και την μουσική δημιουργία. Οι στόχοι του Ολοήμερου Σχολείου είναι:

- Να γίνει το Ολοήμερο Σχολείο ο χώρος όπου οι μαθητές θα αναπτύσσουν δεξιότητες γνωστικές, ερευνητικές, κατασκευαστικές, πολιτιστικές. Ταυτόχρονα θα αναπτύσσουν την προσωπικότητα, το χαρακτήρα τους, αλλά και τις γνώσεις τους, «μαθαίνοντας πώς να μαθαίνουν», «πώς να αποδέχονται τους άλλους» και «πώς να είναι υπεύθυνοι και δημιουργικοί».
- Να δομήσει με «νέα» στοιχεία την εξελικτική πορεία των μαθητών, ώστε αυτοί να ανταποκριθούν στις ανάγκες και τις επιταγές της σύγχρονης κοινωνίας της γνώσης.
- Να συμβάλλει στην εξυπηρέτηση της οικογένειας του μαθητή και στην αλλαγή της από τη φροντίδα και το κόστος για αναζήτηση πρόσθετης απασχόλησης του μαθητή εκτός σχολείου.
- Να ευαισθητοποιήσει τους γονείς και να ενεργοποιήσει τους φορείς της τοπικής κοινωνίας, επιτυγχάνοντας το «άνοιγμα του σχολείου στην κοινωνία».
- Να διατηρήσει το δημόσιο χαρακτήρα της εκπαίδευσης, μέσα από τη συνεργασία ολόκληρης της εκπαιδευτικής κοινότητας (μαθητές, εκπαιδευτικοί, γονείς, τοπική κοινωνία).

Με βάση αυτές τις προϋποθέσεις προσδιορίζονται και οι επιμέρους στόχοι του *Σχολείου Διευρυμένου Ωραρίου*, οι οποίοι διακρίνονται σε παιδαγωγικούς και κοινωνικούς.

α) παιδαγωγικοί στόχοι

- η ένταξη δημιουργικών δραστηριοτήτων στον ελεύθερο χρόνο των παιδιών,
- η παροχή στηρικτικής διδασκαλίας σε μαθητές που την έχουν ανάγκη,
- η συμμετοχή των μαθητών σε δραστηριότητες εμπέδωσης και διεύρυνσης των γνώσεων,

- η παραμονή των μαθητών σ' ένα περιβάλλον ασφάλειας και δημιουργικής αξιοποίησης του χρόνου τους.

β) κοινωνικοί στόχοι

- η προστασία των παιδιών των εργαζόμενων γονέων,
- η οργανική σύνδεση σχολείου-κοινωνίας,
- η αντιστάθμιση των παραγόντων που οδηγούν σε εκπαιδευτικές ανισότητες με τη δυνατότητα παροχής στηρικτικής διδασκαλίας.
- Το ωράριο λειτουργίας του Ολοήμερου Δημοτικού Σχολείου, όπως αναμορφώθηκε με τη Φ.12/ 773/77094/Γ1/28-7-2006 (ΦΕΚ 1139/23-8-2006 τ. Β') Υπουργική Απόφαση για όλα τα 6/θέσια και άνω Δημοτικά Σχολεία έχει ως εξής:
- Τα γνωστικά αντικείμενα που θα διδάσκονται στο Ολοήμερο Πρόγραμμα θα ορίζονται με απόφαση του συλλόγου διδασκόντων ύστερα από εισήγηση του Δ/ντή της σχολικής μονάδας, ο οποίος θα συνυπολογίζει τις δυνατότητες της σχολικής μονάδας, (ενδιαφέροντα μαθητών, μαθησιακό επίπεδο, προτιμήσεις γονέων, υλικοτεχνική υποδομή, πλεονάζουσες ώρες).
- Οι γονείς μπορεί να προτείνουν μέχρι δύο (2) γνωστικά αντικείμενα.
- Με βάση τα παραπάνω ο σύλλογος διδασκόντων συγκροτεί το πρόγραμμα μαθημάτων των Ολοήμερων Τμημάτων έτσι ώστε να αναλογούν 2 ώρες μαθημάτων ανά ημέρα σε κάθε τμήμα, συνολικής δηλ. διάρκειας δέκα (10) ωρών. Τα διδακτικά αντικείμενα από τα οποία μπορεί να γίνει επιλογή ως προς το πλήθος τους και τις ώρες που θα διδάσκονται είναι τα παρακάτω:
- Μέχρι πέντε (5) τμήματα Ολοήμερου Προγράμματος διατίθενται δέκα (10) ώρες συνολικά, οι οποίες προτείνεται να γίνονται κυρίως στην Α' και Β' τάξη. Σε περίπτωση που η Α' και Β' τάξη στο Ολοήμερο λειτουργεί σε κοινό τμήμα προτείνεται να διατίθενται πέντε (5) ώρες μελέτη για το συγκεκριμένο τμήμα και οι υπόλοιπες πέντε (5) ώρες με απόφαση του συλλόγου διδασκόντων στα υπόλοιπα τμήματα.
- Για έξι (6) τμήματα του Ολοήμερου Προγράμματος προτείνονται συνολικά δεκαπέντε (15) ώρες: πέντε (5) ώρες στην Α' τάξη, πέντε (5) ώρες στη Β' τάξη και οι υπόλοιπες ώρες διατίθενται με απόφαση του συλλόγου διδασκόντων στα υπόλοιπα τμήματα.
- Αθλητισμός από 1 έως 5 ώρες. Προτείνεται κυρίως για τα τμήματα του Ολοήμερου προγράμματος των Δ', Ε' και ΣΤ' τάξεων δεδομένου σε αυτές τις τάξεις το μάθημα της Φυσικής Αγωγής διδάσκεται λιγότερες ώρες συγκριτικά με τις τάξεις Α', Β'.
- Θεατρική Αγωγή από 1 έως 5 ώρες. Προτείνεται κυρίως για τα τμήματα του Ολοήμερου προγράμματος των Δ', Ε' και ΣΤ' τάξεων, ανάλογα με τις δυνατότητες της κάθε σχολικής μονάδας.
- Τ.Π.Ε. από 1 έως 5 ώρες. Προτείνεται για όλα τα τμήματα του Ολοήμερου προγράμματος, ως επιπλέον ώρες στις νέες τεχνολογίες.
- Αγγλικά από 1 έως 5 ώρες. Προτείνεται για όλα τα τμήματα του Ολοήμερου προγράμματος ως επιπλέον ώρες στο μάθημα της αγγλικής γλώσσας.
- Μουσική από 1 έως 5 ώρες. Προτείνεται κυρίως για τα τμήματα του Ολοήμερου προγράμματος των Γ, Δ', Ε' και ΣΤ'.
- Δεύτερη ξένη γλώσσα από 1 έως 5 ώρες . Προτείνεται μόνο για τα τμήματα του Ολοήμερου προγράμματος των Ε' και ΣΤ' τάξεων .
- Εικαστικά από 1 έως 5 ώρες. Προτείνεται κυρίως για τα τμήματα του Ολοήμερου προγράμματος των Δ', Ε' και ΣΤ' τάξεων.
- Πολιτιστικοί όμιλοι δραστηριοτήτων. Δράσεις δημιουργίας και πολιτισμού από 1 έως 5 ώρες. Προτείνεται για όλα τα τμήματα του Ολοήμερου προγράμματος.

Θα μπορούσαν να υπάρξουν και μικτά τμήματα από μαθητές διαφορετικών τάξεων υπό τη μορφή κύκλων γνωστικών αντικειμένων ή αλλιώς ομίλων δράσεων δημιουργίας και πολιτισμού. Στο πλαίσιο της συγκεκριμένης δραστηριότητας οι μαθητές όλων των τάξεων μπορεί να προετοιμάζουν σχολικές εορτές, χορωδίες, θεατρικές παραστάσεις και άλλες δημιουργικές δραστηριότητες για την καλλιέργεια της αισθητικής καθώς και την ανάδειξη

και προώθηση στοιχείων του πολιτισμού όπως: λογοτεχνία, τέχνες, φωτογραφία, μουσικά σύνολα, κ.α.). Η συγκεκριμένη δραστηριότητα μπορεί να οργανωθεί από δασκάλους, εκπαιδευτικούς θεατρικής αγωγής και εκπαιδευτικούς μουσικής. Το Ολοήμερο Πρόγραμμα διαμορφώνεται από το σύλλογο των διδασκόντων, ύστερα από εισήγηση του Διευθυντή του σχολείου και σε συνεργασία με τον οικείο Σχολικό Σύμβουλο, οποίος συνδράμει στην καλύτερη δυνατή σύνθεση και οργάνωση του Ολοήμερου Προγράμματος. Με αυτόν τον τρόπο ενισχύεται η αυτονομία της σχολικής μονάδας μέσα από την ισχυροποίηση της άποψης μαθητών και εκπαιδευτικών, ανάλογα με την εκάστοτε εκπαιδευτική περίπτωση και τον αυτόνομο προγραμματισμό δράσης σε επίπεδο σχολείου. Ο Διευθυντής του σχολείου αποστέλλει το σχετικό πρακτικό με το Ολοήμερο Ωρολόγιο Πρόγραμμα στο σχολικό σύμβουλο για έγκριση και θεώρηση. Για τη διαμόρφωσή του Ολοήμερου Προγράμματος των δέκα (10) διδακτικών ωρών, λαμβάνονται υπόψη τα παρακάτω: Μέχρι 3 τμήματα, ένας δάσκαλος και επιλογή τριών τουλάχιστον (3) διδακτικών αντικειμένων. Για 4 και 5 τμήματα, ένας δάσκαλος και επιλογή πέντε τουλάχιστον (5) διδακτικών αντικειμένων. Για 6 τμήματα, δύο δάσκαλοι και επιλογή έξι τουλάχιστον (6) διδακτικών αντικειμένων. Η επιλογή των διδακτικών αντικειμένων γίνεται από το σύλλογο διδασκόντων όπως περιγράφεται στην παραπάνω παράγραφο. Η πρωινή ζώνη του Ολοήμερου Δημοτικού σχολείου λειτουργεί από 7:00 – 8:00, εφόσον σ' αυτή συμμετέχουν από 10 μαθητές και πάνω. Η προσέλευση των μαθητών ολοκληρώνεται στις 7:15. Στην Πρωινή Ζώνη μπορούν να συμμετέχουν μόνο όσοι μαθητές παρακολουθούν το Ολοήμερο Πρόγραμμα. Με πράξη του συλλόγου διδασκόντων, από το σύνολο των εκπαιδευτικών που διδάσκουν στο Ολοήμερο Πρόγραμμα ορίζονται οι εφημερεύοντες και καθορίζονται τα καθήκοντα και οι αρμοδιότητές τους. Αντίγραφο του πρακτικού αναρτάται στο γραφείο του Διευθυντή και στο γραφείο των εκπαιδευτικών. Οι εκπαιδευτικοί που συμπληρώνουν το ωράριο τους σε δύο σχολεία κάνουν εφημερία μόνο στο ένα, σ' αυτό που διδάσκουν τις περισσότερες ώρες. Καθήκοντα εφημερίας δεν ανατίθενται σε εκπαιδευτικούς που διδάσκουν σε τρία και περισσότερα σχολεία, όταν τουλάχιστον το ένα από αυτά λειτουργεί σε χωριστό κτίριο. Η ώρα του φαγητού – χαλάρωσης εντάσσεται στην παιδαγωγική διαδικασία και θεωρείται ως διδακτική ώρα για τον Υποδιευθυντή/Υπεύθυνο του Ολοήμερου Προγράμματος ή τον Υπεύθυνο του Ολοήμερου Προγράμματος, ο οποίος έχει την ευθύνη για τη σίτιση των μαθητών. Το εκπαιδευτικό προσωπικό που διδάσκει την πρώτη διδακτική ώρα του Ολοήμερου προγράμματος, παρευρίσκεται κι επιβλέπει τη σίτιση των μαθητών. Η αποχώρηση των μαθητών του Ολοήμερου προγράμματος μπορεί να γίνει με τη λήξη του Ολοήμερου προγράμματος (16:15) και κατά το χρονικό διάστημα 15:30 - 15:40, εφόσον έχει κατατεθεί υπεύθυνη δήλωση των γονέων στη σχολική μονάδα.

- Η αποχώρηση των μαθητών γίνεται με ευθύνη του Υπεύθυνου του Ολοήμερου Προγράμματος, ο οποίος αποχωρεί μετά τη λήξη του (16:15) ασχέτως αν ασκεί διδακτικά καθήκοντα στο ενδιάμεσο χρονικό διάστημα
- Με εγκυκλίους του Υπ.ΠΔΒΜΘ, μπορεί να ρυθμίζονται θέματα εκπαιδευτικής και παιδαγωγικής φύσης, λειτουργίας κλπ των σχολείων που εφαρμόζουν το Ενιαίο Αναμορφωμένο Εκπαιδευτικό Πρόγραμμα.
- Κατά τη σύνταξη των ωρολογίων προγραμμάτων σε καμία περίπτωση, δεν παραβιάζεται το εργασιακό και διδακτικό ωράριο των εκπαιδευτικών το οποίο ορίζεται από τις σχετικές διατάξεις. Επισημαίνεται ότι οι συναντήσεις για το Ολοήμερο στο χώρο του σχολείου οργανώνονται με ευθύνη των διευθυντών, οι οποίοι συνεργάζονται για το σκοπό αυτό με τις προϊστάμενες αρχές και τους ενδιαφερόμενους φορείς.
- Θα πρέπει να γίνει κατανοητό ότι η επιτυχής εφαρμογή του προγράμματος προϋποθέτει την παρακολούθηση του από όλους τους μαθητές που συμμετέχουν στο Ολοήμερο μέχρι τη λήξη του, στις 16.00. Επομένως, δεν θα γίνουν αποδεκτά αιτήματα για πρόωρη αποχώρηση μαθητών, αφού αυτό θα έχει ως αποτέλεσμα την αδυναμία εφαρμογής του προγράμματος και κατά συνέπεια την ακύρωση του παιδαγωγικού του ρόλου. Η προαιρετικότητα ισχύει όσον αφορά την συμμετοχή των παιδιών στο πρόγραμμα του Ολοήμερου σχολείου, κατόπιν σχετικής αίτησης και όχι

στην προαιρετική παρακολούθηση μέρους του προγράμματος όσων έχουν δηλώσει συμμετοχή.

- Πρέπει επίσης να επισημανθεί ότι το πρόγραμμα του Ολοήμερου κατά την εφαρμογή του αξιοποιεί ποικιλία εναλλακτικών διδακτικών προσεγγίσεων, κυρίως βιωματικής μορφής. Ο μαθητής συμμετέχει αβίαστα κι ευχάριστα σε ένα περιβάλλον δεκτικό για την ανάπτυξη των ιδιαίτερων ικανοτήτων του. Εξάλλου, για να είναι ευχάριστο το πρόγραμμα και για να μην καταπονούνται οι μαθητές, οι απογευματινές ώρες έχουν μικρή διάρκεια (35 λεπτών). Το πρόγραμμα του Ολοήμερου σχολείου σχεδιάστηκε έτσι ώστε να μη δημιουργεί προβλήματα και να μη στερεί από τα παιδιά βασικές τους ανάγκες, όπως είναι αυτές της σίτισης και της ξεκούρασης.
- Είναι ευνόητο ότι κατά τη διάρκεια της λειτουργίας του σχολείου, η οποία με την εφαρμογή του Ολοήμερου μπορεί να αρχίζει στις 07.00 και τελειώνει στις 16.00, οι σχολικοί χώροι χρησιμοποιούνται για τις ανάγκες του σχολικού προγράμματος.
- Όπως δηλώνουν οι ίδιοι, οι εκπαιδευτικοί οι κυριότερες πηγές ενημέρωσης τους είναι, πρωτίστως, οι νόμοι και οι σχετικές υπουργικές αποφάσεις που αποστέλλονται κατά καιρούς στα δημοτικά σχολεία με η μορφή εγκυκλίων και ακολουθούν ο διευθυντής/-τρια του σχολείου, τα επιμορφωτικά σεμινάρια, οι συνάδελφοι, οι ημερίδες-συνέδρια, τα σχετικά συγγράμματα κ.λπ. Απουσιάζει λοιπόν οργανωμένη και συστηματική ενημέρωση και επιμόρφωση των εκπαιδευτικών, προκειμένου να είναι και πιο αποτελεσματικό το έργο τούς σ' ένα νέο θεσμό, όπως είναι το Ολοήμερο Δημοτικό Σχολείο.

3. Κριτική θεώρηση- Προβληματισμοί

Το Ολοήμερο Σχολείο είναι ένας θεσμός που στηρίζεται στις προσπάθειες όλων όσοι εμπλέκονται στην εκπαιδευτική διαδικασία. Ο θεσμός του Ολοήμερου Σχολείου ικανοποιεί σε μεγαλύτερο βαθμό τις κοινωνικές ανάγκες των γονέων απ' ό,τι τις παιδαγωγικές ανάγκες των μαθητών. Ένας από τους βασικούς στόχους του Ολοήμερου Σχολείου ήταν να αμβλύνει το καθεστώς των ανισοτήτων και των διακρίσεων στην εκπαίδευση και να οδηγήσει στην ωρίμανση των συνθηκών για τη μετάβαση σε ένα ολοήμερο λαϊκό βασικό σχολείο, στο οποίο θα εξασφαλιζόνταν ίσες ευκαιρίες μόρφωσης σε όλα τα παιδιά, ανεξάρτητα από την κοινωνικοοικονομική κατάσταση της οικογένειάς τους. Οι περισσότεροι γονείς εμφανίζονται ικανοποιημένοι από το ωράριο λειτουργίας, το οποίο τους απαλλάσσει ουσιαστικά από το πρόβλημα επίβλεψης των παιδιών τους κατά το διάστημα που εργάζονται και δε λειτουργεί το κανονικό (συμβατό) σχολείο. Η πλειονότητα των γονέων επιθυμεί τα παιδιά να προσέρχονται στο Ολοήμερο Δημοτικό το πρωί και συγκεκριμένα το χρονικό διάστημα 7:30-8:00 και μερικοί επίσης, επιθυμούν τα παιδιά να αποχωρούν από το Ολοήμερο το απόγευμα στο χρονικό πλαίσιο από τις 15:31 μέχρι τις 16:30. Βέβαια οι γονείς προτείνουν, σε ένα μικρότερο ποσοστό κι άλλες ώρες αποχώρησης των παιδιών τους, οι οποίες δεν περιλαμβάνονται στις επίσημες προδιαγραφές. Πιθανολογούμε ότι η επιλογή αυτή σχετίζεται με το ξεχωριστό ωράριο εργασίας του κάθε γονέα, μετά την ολοκλήρωση του οποίου θεωρεί ότι πρέπει να έχει τη δυνατότητα να σχολάει το παιδί του από το Ολοήμερο. Τα παιδιά σχεδόν ταυτίζονται με τις προτιμήσεις των γονέων τους.

Συγκεκριμένα, τα περισσότερα παιδιά προσέρχονται στο το πρωί, τις ώρες 7:30-8:00. Στις πρώτες απογευματινές ώρες, όταν ξεκινά τη λειτουργία του το Ολοήμερο, προσέρχονται πιο νωρίς (από τις 13:30 μέχρι τις 14:00) τα παιδιά των μικρότερων τάξεων (Α'-Β'-Γ') και ακολουθούν αργότερα τα παιδιά των μεγαλύτερων τάξεων, τα οποία απασχολούνται περισσότερες ώρες με βάση το σχολικό πρόγραμμα του κανονικού (συμβατού) σχολείου. Ως προς τις παιδαγωγικές προδιαγραφές, το Ολοήμερο εξυπηρετεί την πλειονότητα των γονέων στο ζήτημα της προετοιμασίας των παιδιών τους για τα μαθήματα της επόμενης σχολικής ημέρας. Οι γονείς θεωρούν ότι ένα σημαντικό ζήτημα που επιλύει το Ολοήμερο, σε σχέση με τα παιδιά τους, ανεξάρτητα από τον αριθμό τους και τη σχολική τάξη στην οποία φοιτούν, είναι η προετοιμασία των μαθημάτων για την επόμενη ημέρα. Αναφορικά με τα προβλήματα

υποδομής του Ολοήμερου, οι περισσότεροι γονείς υπογραμμίζουν την απουσία χώρων εστίασης και δραστηριοτήτων. Επίσης, στο επίπεδο της παιδαγωγικής του λειτουργίας, οι γονείς αναδεικνύουν τα προβλήματα της έλλειψης σωστών διδακτικών και εκπαιδευτικών μέσων, της ανεπαρκούς προετοιμασίας των μαθημάτων για την επόμενη ημέρα, της απουσίας σωστής οργάνωσης δραστηριοτήτων και της απουσίας ελκυστικών μαθημάτων. Οι παραπάνω ανεπάρκειες και ελλείψεις εξωθούν τους γονείς στην εξεύρεση άλλων λύσεων, όπως είναι η αναζήτηση μαθημάτων και δραστηριοτήτων από τον ιδιωτικό τομέα, όπου τα παιδιά τους απασχολούνται με τη μάθηση μίας ή περισσότερων Ξένων Γλωσσών, τη χρήση Ηλεκτρονικών Υπολογιστών (Πληροφορική) και τον Αθλητισμό. Όσον αφορά το εκπαιδευτικό προσωπικό του Ολοήμερου οι γονείς θεωρούν ότι το πιο σημαντικό πρόβλημα είναι η μη έγκαιρη πρόσληψη του εκπαιδευτικού προσωπικού. Οι γονείς αναδεικνύουν επίσης σημαντικό πρόβλημα την ελλιπή οργάνωση του σχολικού προγράμματος και την εναλλαγή του εκπαιδευτικού προσωπικού. Επίσης, οι γονείς μας αναφέρουν ότι τα παιδιά τους, σε υψηλά ποσοστά, είναι «πολύ» και «αρκετά» ευχαριστημένα από τις δραστηριότητες του Ολοήμερου, από το παιδαγωγικό κλίμα και από την προετοιμασία των μαθημάτων της επόμενης ημέρας. Από την άλλη πλευρά, ορισμένοι γονείς υποστηρίζουν ότι τα παιδιά τους επιστρέφουν στο σπίτι, στις περισσότερες περιπτώσεις, λίγο ή καθόλου κουρασμένα, ενώ άλλοι υποστηρίζουν ότι επιστρέφουν αρκετά κουρασμένα μετά από τη λήξη του ωραρίου του Ολοήμερου Σχολείου.

Οι περισσότεροι γονείς, έχουν θετική γνώμη για τη λειτουργία του Ολοήμερου Σχολείου και επιθυμούν τη συνέχιση της λειτουργίας του. Θεωρούν όμως απαραίτητη την ενίσχυσή του με την πρόσληψη εκπαιδευτικών ειδικοτήτων, δασκάλων, παιδοψυχολόγων, κοινωνικών λειτουργών, τραπεζοκόμων και φυλάκων. Η πλειονότητα των εκπαιδευτικών που εργάζεται στο Ολοήμερο είναι, από προσωπική επιλογή και θα επιθυμούσαν να συνεχίσουν να εργάζονται σ' αυτό και τα επόμενα σχολικά έτη. Ορισμένοι τοποθετούνται από την υπηρεσία, προκειμένου να ικανοποιηθούν πιθανώς τρέχουσες ελλείψεις και έκτακτες ανάγκες σε εκπαιδευτικό προσωπικό ποιεί ως κριτήρια τα προσόντα των εκπαιδευτικών (μορφωτικά και επιμορφωτικά), αλλά την ικανοποίηση των θεσμικών της αναγκών. Επίσης άλλοι λόγοι πιθανόν να συνδέονται με θέματα επαγγελματικής ή οικονομικής φύσης (π.χ. το χρηματικό επίδομα που δίνεται στον υπεύθυνο εκπαιδευτικό του Ολοήμερου από την υπηρεσία).

Σε πολλά σχολεία, με τη συνεργασία της σχολικής μονάδας, των γονέων και της σχολικής επιτροπής, οργανώθηκαν ειδικοί χώροι για τη λήψη γεύματος. Στις περιπτώσεις που, λόγω υποδομών, δεν παρέχονται ειδικοί τέτοιοι χώροι, το σχολείο χρησιμοποιεί ως χώρο σίτισης μία αίθουσα διδασκαλίας, κυρίως από αυτές που δεν αξιοποιούνται στο Ολοήμερο, ενώ επίσης λαμβάνονται τα απαραίτητα μέτρα (π.χ. χρησιμοποίηση τραπεζομάντιλων μιας χρήσης, κ.λ.π.), ώστε αμέσως μετά το γεύμα η αίθουσα να είναι έτοιμη προς χρήση. Εφόσον το Ολοήμερο χρηματοδοτείται κατά 75% από το Γ' Κοινοτικό Πλαίσιο Στήριξης, ένας συλλογισμός δεν μπορεί παρά να ξεκινήσει από τις πρακτικές που συνεπάγονται οι προσπάθειες για απορρόφηση των ευρωπαϊκών κονδυλίων. Θεωρώντας την απορρόφηση εθνικό στόχο, το ελληνικό κράτος, αξιοποιώντας τους μηχανισμούς του, προβαίνει άμεσα σε ορισμένες επενδύσεις, υποκαθιστώντας ή συμπληρώνοντας ιδιωτικό τομέα. Παρεμβαίνοντας όμως ενεργά στην οικονομική και κοινωνική ζωή, εναντιώνεται στη γενική του πολιτική και υπονομεύει μακροπρόθεσμες στρατηγικές. Αναρωτιόμαστε πολλές φορές τι κρύβεται πίσω από τους βαρύγδουπους τίτλους των εκπαιδευτικών μεταρρυθμίσεων και της ισότητας των ευκαιριών στην εκπαίδευση.

Σχετικά με το Ολοήμερο Σχολείο τα τελευταία χρόνια στο χώρο των εκπαιδευτικών προβληματισμών συζητούνται, εκφράζονται προβληματισμοί και διατυπώνονται απόψεις αναφορικά με την εφαρμογή και γενικότερα τη λειτουργία του, ότι δηλαδή παρατηρούνται εκπαιδευτικές παρεμβάσεις στον ευαίσθητο χώρο του σχολείου οι οποίες αφορούν την εφαρμογή προγραμμάτων δεν είναι τυχαίες αλλά υπαγορεύονται από τις κυρίαρχες κοινωνικές και οικονομικές συνθήκες. Ανασκοπώντας την πορεία της λειτουργίας του Ολοήμερου Σχολείου αναδεικνύονται κάποιες αντιφάσεις σχετικές με την εφαρμογή των Προγραμμάτων και τη γενικότερη φιλοσοφία του. Η ευρεία εφαρμογή του Ολοήμερου Σχολείου δεν είναι αποκομμένη από τα τμήματα Δημιουργικής Απασχόλησης τα οποία είχαν ρόλο τη φύλαξη των παιδιών των εργαζόμενων γονιών. Παρατηρούνται λοιπόν αναγκαστικές

εκπτώσεις στους αρχικούς στόχους του θεσμού οι οποίες φαίνεται να έχουν σχέση με τη χρηματοδότηση αφού τα κονδύλια δεν πηγάζουν από τον κρατικό προϋπολογισμό αλλά από το ΕΠΕΑΕΚ βασικός στόχος του οποίου είναι η απόκτηση της τεχνογνωσίας από τους επιδοτούμενους θεσμούς ώστε μελλοντικά να λειτουργήσουν με κριτήρια τα οποία έχουν τεθεί εκ των προτέρων. Οι επενδύσεις λοιπόν δημιουργούν υποδομές οι οποίες θα πρέπει, όταν η ευρωπαϊκή χρηματοδότηση εξαντληθεί, να λειτουργήσουν με εσωτερικούς πόρους, πράγμα που είναι ιδιαίτερα δύσκολο να επιτευχθεί. Δεν κατασκευάζονται, για παράδειγμα, νέα σχολικά κτίρια (με τραπεζαρίες και χώρους ξεκούρασης) για να υποστηριχθούν οι νέες ανάγκες – ο Οργανισμός Σχολικών Κτιρίων δεν έχει να επιδείξει ένα αρχιτεκτονικό σχέδιο κατάλληλο για Ολοήμερο Σχολείο. Οι καθημερινές πρακτικές ανάγκες καλύπτονται πρόχειρα με την αξιοποίηση των υπαρχόντων χώρων, με άγνωστες προς το παρόν επιπτώσεις στην υγεία των μαθητών από κακή διατροφή και την κόπωση. Παρόμοια, ως λύση στις πρόσκαιρες αυξημένες ανάγκες σε προσωπικό, προτείνονται οι «ωρομίσθιοι» εκπαιδευτικοί, με παράπλευρη ωφέλεια τη γενικότερη εξοικείωση με τις λεγόμενες ευέλικτες σχέσεις εργασίας.

Ο θεσμός του Ολοήμερου σχολείου, παρά την απαξίωση που υφίσταται τα τελευταία χρόνια και τη φθίνουσα πορεία που ακολουθεί, μπορεί με σύγχρονο και ευέλικτο εκπαιδευτικό σχεδιασμό να προσανατολιστεί σε πορεία δυναμικής εξέλιξης για να δώσει πειστικές απαντήσεις στις νέες εκπαιδευτικές ανάγκες και απαιτήσεις, αλλά και στις ιδιαίτερες ανάγκες της σύγχρονης εποχής. Είναι φανερό πια ότι όσοι στηρίζουν αυτό το θεσμό στοχεύουν στην παγίωσή του. Αναγνωρίζοντας τις παιδαγωγικές και κοινωνικές ανάγκες που καθιστούν αναγκαίο τον νέο θεσμό η πολιτεία ψήφισε το Νόμο 2525/1997, με τον οποίο προβλέπεται η ίδρυση των Ολοήμερων Σχολείων, χωρίς να προσδιορίζεται περισσότερο ο τύπος και ο χαρακτήρας τους.

Το Ολοήμερο Σχολείο έχει έντονο εκπαιδευτικό και κοινωνικό περιεχόμενο αφού σχεδιάστηκε για να εξυπηρετήσει υψηλούς παιδαγωγικούς στόχους, όπως είναι η παιδαγωγική αξιοποίηση του απογευματινού χρόνου παραμονής των παιδιών στο σχολείο, με την πλήρη ευθύνη και εποπτεία των εκπαιδευτικών. Για να είναι επιτυχής εφαρμογή του προγράμματος προϋποθέτει την παρακολούθηση του από όλους τους μαθητές που συμμετέχουν στο Ολοήμερο μέχρι τη λήξη του, στις 16.00. Η προαιρετικότητα ισχύει όσον αφορά την συμμετοχή των παιδιών στο πρόγραμμα του Ολοήμερου σχολείου, κατόπιν σχετικής αίτησης και όχι στην προαιρετική παρακολούθηση μέρους του προγράμματος όσων έχουν δηλώσει συμμετοχή.

Το Ολοήμερο Δημοτικό Σχολείο είναι ασφαλώς το σχολείο του μέλλοντος όμως οι δαπάνες είναι σημαντικός παράγοντας για την εύρυθμη λειτουργία του. Για να είναι επιτυχημένος ο θεσμός απαιτείται σωστός σχεδιασμός, προσεχτικά και σταθερά βήματα, εργασία σε βάθος και όχι επιφανειακές προσεγγίσεις και ημίμετρα. Ο θεσμός του είναι μια πρόκληση της εποχής μας για τους εκπαιδευτικούς, τους μαθητές και την κοινωνία γενικότερα. Ο θεσμός εξακολουθεί να παραμένει μια πρόκληση αφού είναι το σχολείο με προοπτική στη γνώση, στη δράση και στη δημιουργία. Είναι το δυναμικό σχολείο που κάνει προσπάθειες να αποκολληθεί από τη στατικότητα του παρελθόντος και να δώσει την ευκαιρία στους μαθητές να αναδείξουν το πολύπλευρο ταλέντο τους στην κατάκτηση της γνώσης, των αξιών και των δεξιοτήτων με προσωπική συμμετοχή. Με δεδομένη τη σημερινή δομή της οικογένειας, τις αυξημένες επαγγελματικές υποχρεώσεις των γονέων, αλλά και την ανάγκη επέκτασης του ρόλου και της λειτουργίας του σχολείου, το ολοήμερο καλείται να διευρύνει το σχολικό περιβάλλον και να το καταστήσει εκτός από εστία μάθησης σε χώρο δημιουργίας, στα πλαίσια του οποίου τα παιδιά αποκτούν νέες ικανότητες, επικοινωνούν και ψυχαγωγούνται.

Με την έναρξη της φετινής σχολικής χρονιάς επιχειρείται η γενίκευση του θεσμού του Ολοήμερου Σχολείου δίνοντας έμφαση στα νέα αντικείμενα, έχει αναλυτικό πρόγραμμα, εισάγει μια πιο πειστική πρόταση προετοιμασίας των μαθητών για τα μαθήματα της επόμενης μέρας, δίνει επίσης έμφαση στην ξένη γλώσσα, την πληροφορική, τη θεατρική, αισθητική, πολιτιστική αγωγή. Προσπαθεί μ' αυτό τον τρόπο να καλύψει την τεράστια διαφορά μεταξύ του πιλοτικού Ολοήμερου Σχολείου και του Σχολείου Διευρυμένου Ωραρίου, με την πρόσληψη ειδικοτήτων για τα νέα αντικείμενα. Δεν απαντά στην έλλειψη υποδομών, μιας και επιχορηγήσεις είναι μάλλον ελάχιστες για να καλύψουν την έλλειψη των στοιχειωδών

υποδομών που απαιτούνται προκειμένου να μείνουν τα παιδιά μέχρι τις τέσσερις το απόγευμα. Λείπουν όμως οι χώροι ξεκούρασης, οι ειδικοί χώροι εστίασης, δημιουργούνται προβλήματα με τη διαφορετική εργασιακή σχέση των εκπαιδευτικών, το ωράριο εργασίας τους, τα όρια ευθύνης τους σχετικά με την ασφάλεια των μαθητών και ίσως να υπάρχουν και άλλα προβλήματα.

Είναι απαραίτητο λοιπόν να αναδειχτεί περισσότερο ο κοινωνικός ρόλος του Ολοήμερου Δημοτικού Σχολείου να ελαχιστοποιηθούν οι ελλείψεις σε υλικοτεχνική υποδομή, καθώς και η έλλειψη σωστών διδακτικών και εκπαιδευτικών μέσων, η ανεπαρκής προετοιμασία των μαθημάτων της επόμενης ημέρας και να εμπλουτιστεί το Πρόγραμμα με ελκυστικά μαθήματα και δραστηριότητες. Για την αποδοτικότερη λειτουργία του Ολοήμερου, η εκπαιδευτική κοινότητα χρειάζεται τη συνεργασία των γονέων και της Τοπικής Αυτοδιοίκησης. Για το σκοπό αυτόν είναι βασικό να καθιερώνονται, ανά δίμηνο, συναντήσεις συνεργασίας που θα πραγματοποιούνται με ευθύνη του διευθυντή του σχολείου, του σχολικού συμβούλου και του αρμόδιου διοικητικού προϊσταμένου, στις οποίες θα εξετάζεται από κοινού η πορεία εφαρμογής του θεσμού και θα λαμβάνονται τα απαραίτητα μέτρα για την ενίσχυση του. Η συνεργασία με τους γονείς αφορά και στο θέμα της σίτισης των μαθητών, οι οποίοι, κατά το πρώτο διάλειμμα (13.30' - 13.55') λαμβάνουν ένα ελαφρύ γεύμα που θα ετοιμάζουν οι γονείς τους. Η όλη οργάνωση είναι απαραίτητο να στοχεύει στο να εξοικειώσει τα παιδιά στην κοινή εστίαση, την ανάπτυξη πρωτοβουλιών, την αυτενέργεια και δημιουργεί αισθήματα αυτοτέλειας, αυτάρκειας και αυτοπροστασίας.

Βασικός στόχος για την ολοήμερη εκπαίδευση είναι να συνειδητοποιήσουμε ότι δεν πρέπει να εστιάζουμε μόνο στο επίπεδο της μάθησης άλλα να δίνουμε βαρύτητα στη βιωματική προσέγγιση της γνώσης, στη συνεργατικότητα στοιχεία τα οποία είναι απαραίτητα για το άνοιγμα το σχολείου στην κοινωνία.

Βιβλιογραφία- Πηγές

- Dewey J, (1938). *Πείρα και αγωγή*, μτφρ. Γ. Βασδέκη, Αθήνα: Νέο Σχολείο.
- Fonteyne L. (1961), *Παρατήρηση - μέτρηση – αρίθμηση*, Στο βιβλίο του J. Husson et al. *Το σχολείο με τη ζωή για τη ζωή*, μτφρ. Γ. Βασδέκη. Αθήνα: Δίπτυχο.
- Gallien G & Fonteyne L. (1962). *Εισαγωγή στη μέθοδο Ντεκρολύ*, μτφρ. Γ. Βασδέκη. Αθήνα: Γκοβότσος.
- Gallien G & Fonteyne. L. (1961), *Παιδαγωγικές αρχές του σχολείου "L' ermitage"*, Στο βιβλίο των J. Husson et al. *Το σχολείο με τη ζωή για τη ζωή*, μτφρ. Γ. Βασδέκη. Αθήνα: Δίπτυχο.
- Rohrs, H. (1984). *Το κίνημα της προοδευτικής εκπαίδευσης*, μτφρ. Κ. Δεληκωσταντή Μ και Μπουζάκη Σ, Θεσσαλονίκη: Αφοί Κυριακίδη.
- Γιαγλής, Δ. (1983). *Θεμελιώδεις αρχές και ιδέες στην παιδαγωγική της Μ. Μοντεσσόρι*, Θεσσαλονίκη: Αφοί Κυριακίδη.
- Γιαννούλης, Ν. (1980). *Εισαγωγή στη γενική διδακτική*, Αθήνα.
- Δελμούζος Α. (1926). *Δημοτικισμός και παιδεία*, Αθήνα,
- Δελμούζος Α. (1950). *Το κρυφό σχολείο*. Αθήνα.
- Δερβίσης Σ. Ν. (1985), *Σύγχρονη γενική διδακτική μεθοδολογία*, Θεσσαλονίκη..
- Δημαράς, Α. (1988). Η μεταρρύθμιση που δεν έγινε (Τεκμήρια ιστορίας), τ. Α'(1821-1894) και τ. Β'(1895-1967). Ερμής: Αθήνα.
- Κοκκίνης, Χ. & Κόκκινη, Ε. (1961). *Η ενιαία συγκεντρωτική διδασκαλία και η ολική στην πράξη*, Αθήνα.
- Λέφας, Χρ. (1942). *Ιστορία της εκπαίδευσης*, Αθήνα, Οργανισμός Εκπαιδευσεως Διδακτικών Βιβλίων, Αθήνα.
- Μαλούκος, Κ. (1958). *Διδακτική και εργασία στο σύγχρονο δημοτικό σχολείο*, Θεσσαλονίκη.
- Μελανίτης, Ν. (1957). *Η μάθησις*. Αθήνα.
- Μιχαηλίδης, Κ. (1985). *Προοπτικές της σύγχρονης παιδείας*, Στασίνας, 8
- Μπουζάκης, Σ. (1995). *Ολοήμερο Δημοτικό Σχολείο: Θεωρία και πράξη- σύγχρονες τάσεις*, Εισήγηση στο 9^ο συνέδριο Δ.Ο.Ε-Π.Ο.Ε.Δ. στην Πάφο της Κύπρου, με θέμα το Ολοήμερο

- Σχολείο, Λευκωσία.
- Μωραΐτου, Ε. (1969). *Η ενιαία διδασκαλία και η σχολική τάξις*, Αθήνα: Ζηρίδης
- Ξηροτύρης Η. (1980). *Εμπειρική και επιστημονική παιδαγωγική*, Αθήνα: Νίκη.
- Πετρουλάκης Ν. (1981). *Προγράμματα, εκπαιδευτικοί στόχοι, μεθοδολογία*, Αθήνα: Φελέκης
- Πολυχρονόπουλος, Π. (1978). *Εισαγωγή στη φιλοσοφία της αγωγής*, Αθήνα.
- Πυργιωτάκης Ι.Ε. (2000). *Ολοήμερο Σχολείο: Διεθνείς Εξελίξεις και η Ελληνική Περίπτωση*.
- Πυργιωτάκης Ι.Ε. (2001). *Ολοήμερο Σχολείο Λειτουργία και Προοπτικές*. ΟΕΔΒ: Αθήνα.
- Ράπτης, Ν. (1983). *Ζαν Πιαζέ*, Αθήνα.
- Σιμένη Περσ, - Μπάκας Ν. *Το Ολοήμερο Δημοτικό Σχολείο – Σχολείο Διευρυσμένου Ωραρίου και η εκπαιδευτική μεταρρύθμιση του 1997*, Τα Εκπαιδευτικά, τ. 61.
- Χανιωτάκης Ν. (2001). *Παιδαγωγική και Κοινωνιολογική θεμελίωση του Ολοήμερου Σχολείου*, Τα Εκπαιδευτικά, τ. 61.

Υπουργικά έγγραφα- Εγκύκλιοι

ΝΟΜΟΣ 1566/1985

Φ.50/76/121153/Γ1/13-11-2002, (ΦΕΚ 1471/2002, τ. Β'), Υπουργική Απόφαση: *Ολοήμερο Δημοτικό Σχολείο* (Παρ. Β, 1.1).

Φ.50/76/121153/Γ1/13-11-2002, (ΦΕΚ 1471/2002, τ. Β'), Υπουργική Απόφαση: *Ολοήμερο Δημοτικό Σχολείο* (Παρ. Β, 1.2).

Φ.20/482/95210/Γ1/9-9-2003, (ΦΕΚ 1325/2003, τ. Β'), Υπουργική Απόφαση: *Ολοήμερο Δημοτικό Σχολείο* (Παρ. Β, 2.2).

Φ.12/773/77094/Γ1/28-7-2006, (ΦΕΚ 1139/2006, τ. Β'), Υπουργική Απόφαση: *Αναμόρφωση Ωρολογίων Προγραμμάτων για όλα τα δ/θ και άνω Δημοτικά Σχολεία*.

Φ.3/897/97652/Γ1/25-9-2006, (ΦΕΚ 1507/2006, τ. Β') ΚΥΑ : *Αριθμός μαθητών ανά τάξη ή ανά τμήμα τάξης στο Δημοτικό Σχολείο*.

Φ.3/609/60745/Γ1/28-5-2010 (ΦΕΚ 804/2010, τ. Β') Υπουργική Απόφαση: *Ορισμός 800 Δημοτικών Σχολείων με ενιαίο αναμορφωμένο εκπαιδευτικό πρόγραμμα*.

Φ.12/620/61531/Γ1/31-5-2010 (ΦΕΚ 804/2010, τ. Β') Υπουργική Απόφαση: *Ωρολόγια Προγράμματα Δημοτικών Σχολείων με ενιαίο αναμορφωμένο εκπαιδευτικό πρόγραμμα*.

Φ.12/668/67296/Γ1/10-6-2010, Εγκύκλιος του Υπουργείου Παιδείας: *Προγραμματισμός Εκπαιδευτικού Έργου 2010-2011*.

Φ.3/724/71442/Γ1/18-6-2010 (ΦΕΚ 1048/2010 τ. Β') Υπουργική Απόφαση: « Τροποποίηση-Συμπλήρωση της Φ.3/609/60745/Γ1/28-5-2010 (ΦΕΚ 804/9-6-2010 τ. Β') Υ.Α.

Φ.12/879/88413/Γ1/20-7-2010 (ΦΕΚ 1139/2010, τ. Β') Υπουργική Απόφαση: *Διδασκαλία-πρόγραμμα σπουδών των νέων διδακτικών αντικειμένων που θα εισαχθούν στα ολοήμερα σχολεία που θα λειτουργήσουν με Ενιαίο Αναμορφωμένο Εκπαιδευτικό Πρόγραμμα (ΕΑΕΠ)-επανεξέταση και επικαιροποίηση των Αναλυτικών Προγραμμάτων και οδηγιών για τα διδακτικά αντικείμενα του Ολοήμερου προγράμματος*.

Φ.50/161/ 71623/Γ1.; *Προγραμματισμός λειτουργίας του Ολοήμερου Προγράμματος των Ολοήμερων Σχολικών Μονάδων (Δημοτικών- Νηπιαγωγείων), για το σχολικό έτος 2013-2014*.